

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA
 OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET FÖRENINGEN
 FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE OCH
 HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

ROBERT TIGERSTEDT: Ett föredrag i nykterhetsfrågan.
 CHARLOTTE NERMAN: Ett skänskt bondbröllop för 50 år sedan.
 Litteratur: M. Lgm: I vår tids lifsfrågor. Skrifter utg. af Sydney Alrutz. —
 L. D.: Efteråt af Ian Maclaren. — F. E.: La femme par Mme Hudry-Menos.
 ELISABETH TJÄDER: Värnpliktiga sjuksköterskor.
 Föreningsmeddelanden.
 Från skilda håll.

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: *Regeringsgatan 3, 2 tr.*

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
 Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: *Regeringsgatan 3.*

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläder, järte- och vlyestrammj
 passande för **Masker, Portföjer, Mattor, Kundar, Sovereständur** m. m. **Mönster**
 tillverkas. **Rekvizitioner** från landsorten ombesörjas pr omgående.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

K. M. LUNDBERG

Bröderna Pahlmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
 Stora Vattugatan 2, 1 och 2 tr. upp, *Stockholm, A. F. 84, Riksr. 56/06.*
 Fullständigt Handelsläroverk, Arskurser, Terminskurser, 3 mån.
 kurser samt kurser i särskilda ämnen. Undervisningen bestrides af
 17 lärare. Anmälningar och upplysningar hvart dag. Nya elever
 mottagas. **Prospekt** gratis på begäran. Skriflinstitutet fortgår
 öfverflyttadt. Söndagslokt. 9—11 f. m.

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☚

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Från **Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition** hafva utkommit och finnas att tillgå hos alla bokhandlare **Passions-Skrifter:**

Den lidande Kristus af *F. W. Krummacher*. Andra uppl. Ny öfvers. Häft. 4 kr., v. b. 4: 50, klotb. 5 kr.

En af de bästa författare på det kyrkliga området talar här till oss med innerliga och glödande ord om »den förlossning, som i Jesus Kristus skedd är». Vid läsningen af boken märker man väl, att orden gå från hjärtat. Ett skönt språk, stor anderikedom, innerlig hjärtefromhet och brinnande nitälskan förena sig med mångsidig djup insikt i Guds ord att göra denna bok till en af de läsvärdaste. *T. f. Falu l. o. st.*

Kristus lefver. *En påsk- och pingstbok* af *F. W. Krummacher*. Häft. 1: 50, inb. 2: 50.

Krummachers skrifter äro kända för sitt gedigna och anderika innehåll. Förf. rör sig här kring Kristi död och uppståndelse, och det är innerliga och hjärtevarma ord han har att säga oss, då han skildrar världsförsonarens stora kärlek till en fallen värld. Språket är kraftfullt, innehållet gediget. *N. T.*

Det är fullkomadt! af *F. W. Krummacher*. Tredje uppl. 8 öre.

Se, människan! af *F. W. Krummacher*. 8 öre.

Det är fullkomadt! af *T. H. S.* Fjärde uppl. Häft. 75 öre, bund. 1 kr.

Denna skrift är skriven med mycken värme och stor säkerhet i tankegången, parad med en mindre vanlig enkelhet och klarhet i framställningen, och torde kunna i värde mäta sig med de bästa, som under de senare åren hos oss utkommit i fråga om försoningen. *Teol. Tidskr.*

Smärtornas man. Passionsbetraktelse öfver *Esaias 53* kap. af *Fr. Sandberg*, kontraktsprost och kyrkoherde i Vester Åker och Dalby. Häft. 30 öre.

Våra högtider. Af *Emil Frommel*. Andra uppl. Pris häft. 1: 50, klotb. 2: 50.

Detta är en bok med rikt, skönt och uppbyggligt innehåll i ett motsvarande språk.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen. underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

— KONGL. HOFLEVERANTÖR. —

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta vid 1897 års utställning med

GULDMEDALJ

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26
Allm. Telefon 28 67

OBSERVERA det stora lagret i Svarta Klädningstyger.

Ett föredrag i nykterhetsfrågan.*)

Af

Professor Robert Tigerstedt.

Mina damer och herrar! Under de senaste fjorton åren har jag, därtill uppmanad af än den ena, än den andra nykterhetsföreningen, hållit ett icke så alldeles obetydande antal föredrag om dryckenskapen och dess följder. Då jag för några månader sedan anmodades af föreningen Hvita Bandet att under hösten här i Stockholm tala i samma ämne, var det icke utan en stor tvekan som jag härtill gaf mitt löfte. Jag visste nämligen, att jag icke skulle kunna framlägga några nya resultat eller framhålla några nya synpunkter, och jag föreställde mig att den strid, som af så många ifrare för nykterheten förts mot rusdryckerna, skulle ha bragt litet hvar till insikt om deras fördärflighet och om nödvändigheten af ett kraftigt arbete i nykterhetens tjänst.

Emellertid förhåller det sig med nykterhetsfrågan på samma sätt som med en mängd andra viktiga samfundsspörsmål: man måste om och om igen återupprepa gamla kända sanningar, för att de slutligen skola i vederbörlig grad intränga i det allmänna medvetandet och där göra sig gällande i sitt hela omfång. På grund däraf ansåg jag mig icke böra afböja ifrågavarande anmodan, och fann härtill så mycket mindre anledning, som ju de senaste tidernas erfarenheter synas ådagalägga, att dryckenskapen hand i hand med de ökade arbetslönerna börjat tillväxa i en oroväckande grad. Vi måste således ännu starkare rusta oss i vår strid mot

---

*) Hället i K. F. U. M:s stora sal den 19 sept. 1900.

rusdryckerna och i så täta led som möjligt fylkas till denna strid — en strid där hvarje, äfven den minsta, framgång är en vinning för fosterland och mänsklighet och där den slutliga segern icke kostar en droppe blod.

Det kan ju under den korta stund, som nu står till mitt förfogande, icke blifva tal om att beröra alla eller ens de flesta af de många olika synpunkter, ur hvilka rysdryckerna och deras verkningar kunna betraktas. Jag skall därför inskränka mig till några allmänna betraktelser öfver dryckenskapen och sättet att motarbeta densamma.

Härvid vill jag en gång för alla betona, att hvad jag i det följande kommer att yttra gäller spriten (alkoholen), i hvilken form denna än må förtäras, vare sig såsom brännvin, öl eller vin. Dessa olika sprithaltiga drycker hafva nämligen, då de förtäras i öfvermått, i stort sedt samma sorgliga verkningar, änskönt de i afseende på vissa enskildheter förhålla sig något olika. Vi kunna således, enligt min mening, icke numera intaga den ståndpunkt, som talrika, mycket allvarliga nykterhetsvänner förr intogo, då de förestälde sig att superiet skulle motarbetas och nykterheten främjas, om man lyckades att sätta ölet i stället för brännvinet. Ty ölet förleder lika lätt som brännvinet till missbruk, och ölmissbruket medför lika farliga följder som brännvinsmissbruket, om än dessa delvis gifva sig tillkänna på ett annat sätt.

* * *

Såsom en utgångspunkt för följande betraktelser vill jag uppställa den allmänna satsen, att *spriten icke utgör något för människan nödvändigt ämne*. Lika litet som djuret behöfver människan sprit för att kunna lefva, verka och utföra sin lifsgärning. Bevisen härför äro öfverväldigande. Vi behöfva blott erinra oss hurusom stora folkslag af religiösa skäl alls icke förtära några spritdrycker och dock äro fullt ut lika dådkraftiga som de folk, hos hvilka alkoholen utgör ett allmänt begagnadt njutningsmedel. Eller rikta blicken på denna stora skara af män i vårt land, som ledda af insikten om spritens fördärlighet afsagt sig bruket af allt hvad spritdrycker heter. Äro dessa totalt afhållsamma mindre uthålliga i sitt arbete än de, som begagna spritdrycker, är deras arbete i något afseende underlägset dessas? Och slutligen lämna kvinnorna i världens alla länder det

tydligaste exempel på att spriten ingalunda är nödvändig för bevarande af hälsa och arbetsförmåga, ty bland kvinnor är ju icke allenast missbruket utan också bruket af spritdrycker öfverallt mycket obetydligt.

Därmed är det ju icke sagdt, att spritdryckerna, om de förtäras i måttlig mängd, icke kunna vara till en viss nytta.

En närmare utredning af denna fråga skulle här föra för långt och jag måste därför inskränka mig till det allra viktigaste. Det kan icke nekas, att en del af de nyttiga verkningar, som man tillskrifvit spriten, verkligen förefinnas. Sålunda äger den helt säkert ett visst näringsvärde, hvilket likväl icke är af någon egentlig betydelse, då ju spriten i förhållande till sitt näringsvärde är rätt dyr och de med bruket af sprit förenade farorna äfvensom de redan af små mängder sprit framkallade olägenheterna äro så stora, att det i ingen händelse kan komma i fråga att till en afsevärd grad fylla kroppens näringsbehof med sprit.

Å andra sidan måste det betonas, att den nyttiga inverkan af spriten, som man vid tal om spritens nytta i allmänhet mest framhåfver, vid en närmare granskning visar sig i väsentlig grad bero på en inbillning. Jag menar spritens förmåga att åt den genom kroppsarbete uttröttade skänka nya krafter och att i gynnsam riktning inverka på utfövärdet af våra andliga förmögenheter.

Det är emellertid icke riktigt, att spriten skänker kroppen nya krafter; dess inverkan på den uttröttade kroppen har fastmera sin grund däri, att spriten döfvar känslan af trötthet och sålunda till en viss grad underlättar det fortsatta utförandet af ett arbete.

Men häruti ligger knappast någon verklig vinst, ty i allmänhet är det arbete, som af oss kräfves, af den art, att vi därmed måste fortfara dag efter dag, vecka efter vecka, år efter år. För detta ihållande, ständigt återkommande arbete är det tydligen icke till någon vinst, att trötthetskänslan på konstladt sätt döfvas. Låt så vara, att jag härigenom förmår att arbeta något litet mera i dag, jag är i stället så mycket mindre uthvilad, då jag i morgon åter skall vidtaga med arbetet. Det är således endast då det gäller en *alldeles tillfällig ansträngning*, som spriten kunde vara till nytta, och icke ens i detta fall torde denna äga någon egentlig betydelse. Ty erfarenheten har med största möjliga tydlighet ådagalagt, att den minskning af tröttheten, den känsla af ökad arbetskraft, som genom spriten vinnes, äger blott en kort varaktighet; den förgår mycket snart och efter-

följes af en starkt framträdande matthet, som förhindrar eller försvårar hvarje fortsatt arbete.

I kanske ännu högre grad gäller detta om det *andliga arbetet*. Låt så vara, att under spritens inverkan en tystlåten människa blir språksam, att inbillningskraften stegras efter förtäring af spritdrycker, o. s. v., så är därmed ingalunda ådagalagdt, att spritdryckerna verkligen utöfva ett gagnande inflytande på det andliga arbetet. Och analysera vi närmare dessa så högt skattade »stimulerande» verkningar, så skola vi finna, att de i själfva verket bestå däri, att spriten i en större eller mindre grad *nedsetter* eller *förlamar* det ordnande inflytande, som våra högsta andliga förmögenheter utöfva på våra tankar, ord och gärningar. Gäller det således att utföra ett ansträngande tankearbete, ett arbete som leder till upptäckten af nya sanningar eller ett arbete genom hvilket individen tillägnar sig det mänskliga vetandets skatter, ja då har spriten intet godt inflytande, utan verkar endast och allenast skadligt.

Vi kunna således säga, att de omedelbara verkningarna af spriten, äfven om den förtäres i rätt måttlig mängd, icke ådagalägga att spriten vore nyttig för människan, utan tvärtom visa att den kan vara positivt skadlig.

* * *

Spriten kan således med skäl betecknas såsom ett *gift*. Lika som för alla andra gifter gäller emellertid också för spriten, att den framkallar skadliga verkningar blott i det fall, att den förtäres i mängder, som öfverskrida en viss gräns. Jag skall dock icke våga försöket att fastställa en sådan gräns, ty motståndskraften mot spriten är mycket olika hos olika individer, om än för alla utan undantag gäller, att spriten, då den förtäres i större mängd, framkallar svåra sjukliga rubbningar i snart sagdt alla delar af kroppen.

I följd häraf lider kroppens allmänna tillstånd en större eller mindre skada; lifsprocesserna förlöpa icke mera på fullt normalt sätt; och kroppen förmår icke att på samma sätt som en frisk kropp göra motstånd mot allehanda sjukdomsbringande inflytelser och dukar sålunda lättare än annars under för dem.

Det skulle vara af synnerligt stort intresse, om man för något

samhälle, naturligtvis helst det man själf tillhör, kunde uppgöra en statistik, som angäfvde hur många sjukdomsfall och huru många dödsfall årligen medelbart eller omedelbart framkallas genom spriten, ty det står utom allt tvifvel, att en sådan statistik komme att utgöra en den kraftigaste och mest öfvertygande nykterhetspredikan.

Dessvärre sakna vi en sådan statistik och det är icke svårt att förstå orsaken därtill. Är det t. ex. fråga om att utfärda en dödsattest, så upptages i sådana fall, där spritmissbruk varit den egentliga orsaken till döden, likvisst ofta nog icke detta i attesten, utan blott de genom detta missbruk framkallade rubbningarna i det ena eller andra organet. Likaså angifves i regeln icke spritmissbruket såsom medverkande dödsorsak i sådana fall, där en akut sjukdom, t. ex. en lunginflammation, tagit ett dödligt förlopp väsentligen på grund af att den sjukes kropp genom spritmissbruket förlorat sin motståndskraft mot sjukdomen.

I det nyss anförda ligger intet klander mot herrar läkare, ty om de i talrika fall underlåta att i dödsattesten upptaga diagnosen kronisk alkoholsjukdom, där dock en sådan i själfva verket förefunnits, så har detta sin grund i en mycket aktningsvärd finkänslighet mot de efterlevande, för hvilka det ju måste vara ytterst pinsamt att se svart på hvitt på att en make eller fader ljutit döden såsom ett offer för rusdryckerna.

Vi kunna emellertid från rikets allmänna dödlighetsstatistik få en del synnerligen viktiga antydningar om det omfång, i hvilket spritmissbruket bidrager till att öka dödligheten. Jämföra vi nämligen dödligheten inom olika åldersklasser på 10,000 af motsvarande befolkningsgrupp bland gifta och ogifta män, gifta och ogifta kvinnor, i städerna och på landsbygden, så finna vi, att densamma för de ogifta männen i städerna inom alla åldersklasser från och med det 20:de lefnadsåret ligger betydligt öfver dödligheten bland öfriga befolkningsgrupper. Detta sakförhållande synes omöjligen kunna förklaras ur den synpunkten, att just de ogifta männen i städerna skulle hafva omfattat de mest hälsovidriga yrkena, utan torde fastmera böra betraktas såsom ett talande uttryck för det förhållandet, att just de ogifta männen i städerna till större antal än hvad fallet är inom öfriga befolkningsgrupper hemfallit åt ett oordentligt lefverne, vid hvilket naturligtvis spritdryckerna och missbruket af dem spelat en mycket väsentlig roll. Detta faktum ger oss således, såsom jag redan inledningsvis nämde, en värdefull, om än högeligen bedröflig

antydanden om den betydande grad, i hvilken spritmissbruket bidrager att öka dödligheten*).

Ikke håller beträffande den roll dryckenskapen spelar i afseende på människans *ekonomiska ställning* äga vi direkta statistiska uppgifter af tillfredställande omfattning. Men äfven i denna fråga kunna vi medelbart få en viss inblick, om vi nämligen undersöka huru de årligen nytillkomna fattighjonerna i städerna och på landsbygden äro fördelade på olika åldrar och civilstånd.

Det har vid sådana undersökningar visat sig, att antalet årligen tillkomna fattighjon, beräknadt på 10,000 individer af motsvarande befolkningsgrupp, är betydligt större bland de ogifta männen i städerna än bland någon annan befolkningsgrupp. Och då detta inträffar för åldersklasser, där människans motståndskraft mot sjukliga inflytelser och hennes arbetsförmåga annars äro störst, samt för människor, af hvilka de allra flesta haft blott sig själfva att försörja, så kan det ikke gärna råda något tvifvel därom, att ju

*) Följande tabell innehåller en sammanställning af dödligheten (beräknad för 10,000 individer) inom olika civilstånd och åldrar i Sverige, enligt folkräkningen 1890.

Ålder, år.	Kvinnor				Män			
	landsbygden		städerna		landsbygden		städerna	
	ogifta	gifta	ogifta	gifta	ogifta	gifta	ogifta	gifta
15	42	—	45	—	34	—	42	—
20	48	62	51	75	56	53	82	—
25	55	60	61	70	69	40	103	54
30	62	61	69	75	80	44	132	73
35	68	67	76	83	89	50	189	89
40	78	77	88	92	120	65	231	118
45	100	77	105	98	149	81	329	154
50	124	87	117	109	183	104	378	194
55	172	120	169	148	247	142	430	234
60	237	169	222	202	333	209	524	315
65	357	263	328	290	450	302	695	429
70	507	423	483	442	691	468	773	612
75	743	659	650	606	1049	760	1049	878

dessas ekonomiska undergång framkallats af ett oordentligt lefverne och särskildt af spritmissbruk *).

* * *

Men det är icke nog med att dryckenskapen lägger tusenden en för tidig graf och bringar tusenden till tiggarsstavven; den undergräver också människans moraliska ståndpunkt och förleder henne till brott af allehanda slag.

Redan länge har man haft sin uppmärksamhet riktad på sambandet mellan dryckenskap och brott; och i alla länder har man kunnat iakttaga, att ett mycket stort antal brott medelbart eller omedelbart framkallas af rusdryckerna. Hvad särskildt Sverige vidkommer, visar den under flera år i rikets fängelser fortgående undersökningen öfver denna fråga, att af samtliga där intagna manliga brottslingar öfver 70 procent ställt sitt brott i direkt eller indirekt samband med missbruk af spritdrycker, under det att af kvinnliga fångar blott omkring 11 procent angifvit något dylikt. Och då är väl till märkandes, att här icke alls är frågan om brott som kunna försonas med böter, utan endast om sådana, hvilka af lagen straffas med urbota fängelsestraff eller straffarbete.

Spritmissbrukets följder äro således *sjukdom och död, ekonomisk ruin och brott*, och de förekomma, dessa följder, icke någon gång eller undantagsvis, utan tvärtom i mycket stor utsträckning.

Har man en gång riktigt fått ögonen öppna för detta, har man en gång insett, att spritdryckerna bringa tusenden af våra med-

*) Följande tabell innehåller en sammanställning af årligen tillkomna nya fattighjon inom olika åldrar och civilstånd i Sverige.

Ålder, år.	Kvinnor				Män			
	landsbygden		städerna		landsbygden		städerna	
	ogifta	gifta	ogifta	gifta	ogifta	gifta	ogifta	gifta
25—35	9	1	12	1	6	1	29	1
35—45	21	2	23	2	11	1	114	6
45—55	26	2	28	6	29	3	215	15
55—65	46	5	45	16	64	5	385	34
65—75	120	21	89	30	135	24	273	46
Öfver 75	180	82	139	100	233	75	280	?

människor i olycka och elände, och betänker man än vidare huru dessa olyckliga draga nöd och skam öfver sina närmaste, som oftast alldeles oförskyldt få lida för sina fäders, bröders eller söners last, så kan man icke undgå att medgifva, det såväl samhället i sin helhet som hvarje dess medlem måste på det kraftigaste anstränga sig för att minska och utrota ett så stort ondt.

Här är icke rätta stället att diskutera lagstiftningsåtgärderna mot dryckenskapen. Jag anmärker blott, att dessa, huru förträffliga de än må vara både i sin teori och i sin användning, likväl aldrig ensamma för sig kunna vara tillfyllestgörande. Tvärtom måste de, såsom erfarenheten tydligt ådagalagt, kraftigt understödjas genom den enskildes och kommunens arbete; endast sålunda kan i striden mot rusdryckerna den slutliga segern vinnas.

Missbruket af spritdrycker är ett ondt, som tyvärr förekommer inom alla samhällsklasser, och det finns ingen samhällsklass, där icke dryckenskapen utöfvar sina härjningar. Men vi kunna dock säga, att dessa inom den s. k. bildade klassen i stort sedt icke nå den utbredning och den intensitet som inom kroppsarbetarnas klass; framför allt gäller detta om dryckenskapens inflytande på brottsligheten.

Detta förhållande har sin grund dels däri, att den bildade människan bättre förmår att behärska sig själf, dels också däri, att hon genom sin ställning i samhället är mera tvungen att lägga band på sig än en person, hvars uppförande icke i samma grad tilldrager sig uppmärksamheten.

Häraf följer att nykterhetsverksamheten särskildt inom kroppsarbetarnas klass har en stor och viktig uppgift — något som kroppsarbetarna själfva tydligt insett. Ty det är just genom dem, som under de senaste tjugo åren här i landet ett det mest omfattande, oförtrutna och hängifna nykterhetsarbete bedrifvits, och det kan icke nog starkt framhållas, att detta arbete varit välsignadt med stor framgång och skänkt rika frukter.

I detta arbete har den bildade klassen i Sverige endast i en mycket ringa grad deltagit. Det höfves densamma att icke längre stå såsom en overksam åskådare; den måste själf kraftigt ingripa, om den fortfarande skall anses fylla sin uppgift såsom samhällets ledare.

* * *

Jag vet icke huru många krogar det finns i Stockholm, men säkert är att deras tal är legio, ty de äro många. Jämför härmed antalet läsestugor; det är försvinnande litet.

Hvad är det som drager den unge mannen till krogen? Ej så mycket begäret efter brännvin, ty det behöfves en viss genom öfning förvärfvad vana, innan man finner något nöje i brännvins-supandet. Nej, orsaken ligger nog, åtminstone i mycket talrika fall, i en annan omständighet. Den unge ogifte arbetaren har icke alltid ett treffligt hem; han delar måhända sin bostad med flere andra och har för sin del blott ett litet hörn; där är kallt, mörkt och otrefligt. På krogen finner han värme och ljus; han träffar där sällskap, kamrater och bekanta, med hvilka han kan språka om dagens större och mindre händelser; den är kanske det enda ställe, där han känner en viss trefnad — och så vänjer han sig småningom vid kroglivet och vid brännvinet, tills han slutligen blir en supare.

Men försök en konkurrens med krogen. Bjud den unge mannen en väl upplyst, varm lokal, där han till billigt pris kan få mat, kaffe och te, men där inga sprithaltiga drycker stå honom till buds. Låt honom där få träffa vänner och bekanta och läsa dagens tidningar; anordna där ett bibliotek, från hvilket han kan få böcker till läsning på stället eller såsom hemlån; ställ nu ytterligare så till, att för hvarje brännvinskrog åtminstone en sådan »nykterhetskrog» finnes — ja, hvarför skall icke den unge mannen lika gärna gå till denna som till brännvinskrogen?

Att dryckenskapen härigenom väsentligen skulle motarbetas, synes mig ligga i öppen dag, och vi veta ju alldeles bestämdt hurusom den för arbetare afsedda offentliga undervisning, som t. ex. här i Stockholm meddelas af Arbetarinstitutet och Arbetareföreningen, i detta afseende haft mycket gynsamma resultat. Må vi dessutom söka att locka arbetaren från krogen genom lämpliga förströelser, där nöjet icke består i att gommen kittlas med brännvin, utan där njutningen är af intellektuell art och sådan att den på en gång roar och utvecklar honom.

Jag håller visserligen före, att en uppgift sådan jag här i största allmänhet sökt skissera egentligen bör vara kommunens sak och icke den enskildes. Men vid de kommunala valen äro ju de bildade samhällsklasserna de väsentligen bestämmande och det tillkommer dem att vaka öfver att kommunens representation består af män, som inse betydelsen af att icke allenast de rent materiella intressena tillgodoses, utan äfven hafva öppen blick för andra viktiga samfundsspörsmål. De utgifter kommunen för sist antydda ändamål finge vidkännas skola, likasom dess förlust genom minskad brännvinskatt, rikligen betäckas genom nedsättning af kostnaderna för

fattigvården och framför allt genom medborgarnas ökade arbetsduglighet.

Men den bildade klassen får icke inskränka sig till detta mera indirekta sätt att motverka dryckenskapen: det är dess skyldighet att också omedelbart och personligt taga del i striden. Ty dess högre bildning och de mångahanda intellektuella njutningar, som stå till dess förfogande, hafva ju dessvärre icke förmått att befria densamma från dryckenskapens härjningar.

Jag vet mig aldrig hvarken i tal eller skrift hafva uttalat någon förkastelsedom öfver den, som mycket måttligt begagnar sig af sprithaltiga drycker, och en rik erfarenhet ådagalägger ju så tydligt som möjligt, att ett sådant måttligt bruk ingalunda medför några skadliga verkningar vare sig för kroppen eller själen. Och det är lyckligt, att så är, ty annars vore ju nästan hela den civiliserade mänskligheten försupen.

Jag anser sålunda icke håller, att den fullständiga afhållsamheten från alla sprithaltiga drycker, *absolutismen*, utgör något, som man äger rättighet att såsom en moralisk plikt fordra af enhvar. Och funnes inte missbruk af sprit, utan kunde hvarje människa vid bruket däraf iakttaga den rätta måttan, så skulle ju hvarken absolutismen eller nykterhetsverksamheten behövas.

Och dock vill jag här rikta en vädjan till de bildade klasserna i samhället att i så stor utsträckning som möjligt sluta sig till absolutismen. Jag grundar denna vädjan icke så mycket därpå, att hvarje bruk af ett gift så ytterst lätt *kan* öfvergå till ett missbruk; icke håller därpå, att man ofta nog icke märker missbruket, innan det redan utöfvat allvarliga skador, såsom då t. ex. en människa med full sanning kan säga sig aldrig hafva varit hvad man i vanlig mening kallar berusad och dock slutligen insjuknar i en åkomma, som direkt framkallats af spriten. Nej, jag gör detta hufvudsakligen därför, att absolutismen i själfva verket utgör det kraftigaste vapen, som den enskilde kan rikta mot dryckenskapen i allmänhet. Ty exemplets makt är mycket stor. Likasom ett dåligt exempel leder till dåliga följder, så leder ett godt till goda. Finnes i hvarje samhällsklass ett stort antal absolutister, som för sakens skull och icke af fruktan att själfva blifva ett offer för spritens förförelse afsagt sig bruket af hvarje rusdryck, så skall detta utöfva en mycket stor inverkan på alla dem, med hvilka de komma i beröring. De behöfva icke hålla några nykterhetspredikningar, det är nog, att de predika genom sitt exempel. Då man

ser, att de vid det sällskapliga umgänget med andra kunna vara lika glada som dessa utan att dock kalla spriten till hjälp; då man finner huru deras hälsa, deras kropps- och själskrafter ingalunda lida någon skada, utan tvärtom röna en gagnelig inverkan af deras lefnadssätt, skall man allt tydligare komma till insikt om att äfven det mycket måttliga bruket af spritdrycker icke har något egentligt skäl för sig och man skall, äfven om man icke känner sig föranlåten att svärja absolutismens fana, dock blifva än strängare i sina fordringar på sig själf och iakttaga en rigorös måttlighet i bruket af ifrågavarande drycker.

Och hvilken fart skulle icke nykterhetsarbetet taga bland kroppsarbetarna, om dessa såge att äfven bland de bildade klasserna den fullständiga afhållsamheten ägde talrika anhängare, de där frivilligt och af nit för det allmänna bästa anslutit sig till densamma! Samhällets ledare skulle här hafva tillfälle att utföra en folklig handling, som icke kostade dem mycket, men lände tusenden och åter tusenden till oskattbart gagn.

* * *

Innan jag slutar, tillåter jag mig att ännu yttra några ord särskildt till mödrarna. Den medicinska forskningen har numera till full klarhet ådagalagt, att de sprithaltiga dryckerna på växande barn utöfva en ännu mycket skadligare inverkan än på den fullvuxne. Gifven därför icke, utan uttrycklig ordination af läkare, sprit i någon form åt edra barn. Spriten stärker icke barnet, ökar icke dess kropps krafter, befordrar icke utvecklingen af dess intelligens, den vållar det endast och allenast skada. Låten barnen vara absolutister, det bekommer dem endast godt; då de blifva fullvuxna, skola de kanske förblifva fullständigt afhållsamma och sålunda i sin mån kraftigt bidraga till framgången af ett sträfvande, som för mänsklighetens sedliga utveckling äger en genomgripande betydelse.

Jag tror ej, att denna förhoppning skall svikas.

Ett skånskt bondbröllop för 50 år sedan.

Barndomsminnen.

Det skulle bli ett storartadt bröllop hos Hans Jonssons i Hundsängen, och mor Hans Jons' infann sig några dagar före jul hos den högt vördade frun på Torp, såväl för att bjuda hela familjen till bröllopet, som skulle celebreras med kyrkvigsel annandag jul, som ock för att få »frun själf» med sig hem samma dag för att bese tillrustningarna, särskildt de saker som nyss kommit hem med »bådet från sta'n». Afvenledes gjorde hon en ödmjuk förfrågan huruvida det kunde »stå till» att från Torp få låna silfver, porslin, duktyg och annat som behöfdes för att på bästa sätt duka det förnämsta bordet, där utom brudparet allt inbjudet »härskap», nämligen prostens familj och härskapet från Torp, skulle hafva sina platser vid festmåltiderna. För öfrigt ville hon anmäla, att bröllopet skulle firas med *stass*, d. v. s. att hela brudföljet skulle i högtidlig procession begifva sig till kyrkan från bröllopsgården, manfolket ridande, kvinnorna åkande, och undrade nu mor Hans Jons' ödmjukligen, om hon tordes be frun och »fröken guvernant» samt alla de små mamsellerna att åka med i stassen; Hans Jonsson skulle komma fram och fråga, om herrarna ville göra sig så gemena och rida med i samma högtidliga tåg.

Naturligtvis mottogs med nöje inbjudningen till en redan på den tiden tämligen sällsynt högtidlighet, ett *kyrkbröllop med stass*, och i synnerhet småflickorna fröjdade sig ej litet däråt.

*   *   *

Annandagen randades till allas glädje klar och frostig. Ett lätt snötäcke höljde marken, men intet större snöfall hade gjort det besvärligt att i nymålade vagnar med granna åkedyror (för kvinnorna) eller på ståtliga, med prunkande sadeltäcken och granna fjäderbuskar utsmyckade hästar (för manfolket) begifva sig till den omkring 1½ fjärdingsväg bort belägna Hults kyrka.

Främst kom ett åkdon med spelmännen, därefter brudgummen mellan två svenner, efter dem de manliga bröllopsgästerna till häst, tre och tre i bredd, efter släktskap samt efter storleken af det hemmantal de representerade, ordnade af »talismannen» (talmannen), den vid alla dylika tillfällen outhärlige ceremonimästaren.

Den här fungerande talismannen åtnjöt stort anseende, bland annat för de praktstycken till tal, hvarmed han under minst ett fjärdedels sekel i mer än sju kyrksocknar uppbyggt och muntrat bröllopgäster samt upprört begrafningsgästers känslor, ej minst genom de synnerligen väl valda citat ur bibel eller psalmbok, hvarmed dessa tal plägade smyckas. Som prof på denna hans oratoriska anpassningstalang kan anföras hans liktal efter Svinapelle -- så kallad emedan han plägade som »svinahyre» (-herde) ha uppsikt öfver den mängd af svin från kringliggande socknar, som under senhösten gingo »på ållonskog» i bokskogarna kring Ringsjön -- hvilket inleddes med psalmversen: »Kring nejden spörjes gråt och sorg, Stor klagan hörs från Zions borg, Ty du är borta, du som var För oss en herde, vän och far!» --

Torps skalkaktiga ungdom gladde sig icke litet på förhand vid tanken] på de dråpliga bröllopstal han utan tvifvel skulle utfägna sällskapet med vid denna bröllopfest hos en af bygdens förnämsta bönder.

Efter ryttarskaran kommo kvinnornas vagnar, främst den nymålade, tvåsitsiga, breda holsteinervagn, i hvilken bruden åkte med brudkläderskan och två brudpigor. Hennes unge bror körde de ystra svarta hästarna, som skulle utgöra en del af hennes »begåfning» från hemmet. Den outhärlige talismannen red såsom mellanlänk ensam mellan ryttarskaran och vagnståget; tvänne brudriddare redo på ömse sidor om brudens vagn och efter följde kvinnornas vagnar, äfven de ordnade efter de åkandes släktskap och förmögenhet. Vid Torps grindar gjordes halt, emedan »härskapet» där skulle sluta sig till tåget. Först hälsades herrarna med ett extra musikstycke och fördes af talismannen med mycken kruserlighet till hedersplatsen närmast brudgummen, därefter följde Torps båda ekipage: täckvagnen med frun och »fröken guvernant» samt holsteinaren med de tre oskiljaktiga systrarna, uppvaktade af innepigian Källstorps Anna, och anvisades likaledes af ceremonimästaren vid ett nytt »oppspel» från muksiken en ärofull plats omedelbart efter brudens vagn.

Vid ankomsten till kyrkan tågade kvinnfolket genast in och intogo sina vanliga bänkplatser, med undantag af bruden och hennes uppvaktning, som togo plats i den s. k. brudbänken, närmast intill de båda med stoppade säten och greffigt vapen på dörrarna prydda härskapsbänkarna, tillhörande Hults slottshärskap, men där Torps fruntimmer äfven hade sittplatser. Det manliga bröllopfolket in-

tågade, sedan hästarna införts i kyrkstall. Brudgummen och hans sällskap intogo, enligt plägsed, den tredje bänken på karlsidan, hvarvid naturligtvis brudgummen skulle sitta ytterst likasom bruden på fruntimmerssidan, så att intet måtte hindra dem att emellanåt under tjänsten kasta ett »godt öga» till hvarandra.

Brudparet var ett mål för allas blickar, i synnerhet bruden i sin skrud. Hon bar en svart ylleklädning af ett slags tyg kalladt saxoni, liknande vårt alpacka, men af vida bättre beskaffenhet. Ett förkläde af hvit, blommig linong, en fichy af samma slags tyg med snibbar, som räckte till midjan både fram och bak, samt spetskantade manschetter, uppvikta öfver klädningsärmen och räckande nästan till armbågen, skylde så mycket som möjligt af klädningen. Ett skärf af röda sidenband omgaf lifvet, med en stor rosett vid vänstra sidan och långa nedhängande ändar, som räckte till kanten af klädningen och förklädet, och som borde vara lika långa och sluta så pass långt ifrån golfvet, att skorna med spännen af silfver och infattadt kulört glas samt de med rödt utsydda nya hvita ullstrumporna ej måtte döljas för allmänhetens blickar. Kring halsen bar bruden först en virkad krage, något särdeles rart och en present af Mina från Torp. Den var nedviken öfver ett rödt band, som knutits till rosett och fästats med en guldbrosch, från hvilken nedhänge en guldkedja med därvid fästadt guldur, lånadt med tillbehör af frun på Torp.

Allt detta var icke nog, utan minst fem rader hvita vaxperlor hängde ned öfver bröstet, den nedersta ända till skärpet, i hvilket gulduret var instucket så att det skulle synas. Hvita, med rödt utsydda tvättskinshandskar skylde de arbetshärdade händerna, som hårdt omslöt den röda, med brinnande hjärtan i guld prydda brudpsalmboken samt brudnäsduken af sockerduk med breda fällar och hålsöm jämte broderadt namnskiffer, en present af Greta och Mia från Torp, som sytt två sidor af hålsömmen hvar samt hvar sin bokstaf af namnskiffret H. H. (Hanna Hansdotter). Allt detta var grannt att skåda, men öfverglänstes af kronan, en s. k. lappkrona, en nära alnshög styggelse af på ståltråd uppträdde stråperlor med här och där en liten »sudd» (jag kan icke kalla det en blomma, ehuru det kallades så af den som klädde bruden) af sidenlappar i de mest brokiga färger, nedhängande tofsar af strå- och guldperlor, guldpappersstjärnor och glaskulor, allt tillsammans bildande ett slags tiara, som höjde sig öfver hela menigheten och gjorde, att äfven de längst ned i kyrkan sittande kunde berömma sig af att hafva sett om icke hela bruden, åtminstone hennes krona.

Alltså, den stackars bruden måste fara till kyrkan och därifrån samt gå hela första bröllopsdagen med den i »härskapernas» ögon förskräckliga lappkronan, hvilken hvarken skyddade mot blåst eller köld och lika litet som den öfriga brudgrannlåten fick genom ens så mycket som en duk eller en sjal undandöljas för en skådelysten allmänhet. Brudgummens dräkt erbjöd intet synnerligen anmärkningsvärdt, om ej som sådant bör anses, att han hela dagen, både utom- och inomhus, utanpå sina nya tjocka brudgummastöflar bar ett par likaledes nya, järnbeslagna *galoscher*, hvarjämte han af ett alldeles nytt ljusblått bomullsparaply (som betydligt generade honom under ridten) utmärktes såsom dagens hjälte. Att detta senare var blott »till lyst» angafs af hans mor, den hedersamma och välförståndiga nämдемansmorän Elna Trued Jöns, hvilken tillkännagaf sin tillfredsställelse öfver att det inte blef något ledt väder, för det hade varit för »kjessamt, om Larses granne nye paraplyg hade blitt våt».

Vigseln förrättades efter gudstjänstens slut, hvarefter talismannen jämte brudriddarna i sträckande galopp skyndade före alla andra till bröllopsgården och för de hemmavarande såsom en stor nyhet förkunnade, »att hedersamme och välaktade Lars Truedsson blifvit med ärbara och dygdesamma Hanna Hansdotter i Guds hus kristeligen sammanvigd och förenad», hvarefter de vid tågets ankomst, biträdda af högtidsklädda pigor, skulle på själfva gården traktera hvar och en med en sup och en »torrika», ett slags sudna kakor, som gjorde skäl för sitt namn, ty något torrare än dessa bakverk torde aldrig kunna uppvisas i ätväg, hvarför det håller aldrig föll någon in att smaka på dem vid detta tillfälle, utan de stoppades hastigt i »lomman» och gjorde under måltiden tjänst som tallrikar för de mindre betydande gäster, »pågar och grebbor», som icke aktats värdiga att förses med dessa nyttiga bordstillbehör. Supen kunde man slippa att tömma, men den måste ovillkorligen föras till munnen. Såsom en synnerlig utmärkelse bjöd man åt härskapsfruntimren rödvin, hvilket dock, efter hvad de trodde sig veta, blott genom tillsats af rödbetssaft och sockervatten skilde sig från »rena finkeln», ehuru det, sådant det var, kommit från »köpmannen i stan» på buteljer med granna etiketter. Lyckligtvis kunde man äfven vid denna undfägnad rädda sig genom att blott föra glaslet till munnen.

* * *

*

Vid inträdet i den festliga, med väggbonader, bänkakläden, ljuskronor af färgad halm, lampetter och armstakar af tenn (långods) rikt prydda gästabudsstugan, utefter hvars hela längd sträckte sig dukade bord, som skulle sviktat under den framsatta välfägnadens börda, om de varit af mindre solid beskaffenhet, började »bordsättningen», hvilken tog mycken tid i anspråk och förorsakade stort besvär för såväl värdfolket som deras biträden, bland hvilka talismanen utmärkte sig för en aldrig sinande talförhet och en otrolig allestädesnärvaro. Brudparet och härskaperna, hvilkas platser voro bestämda, blefvo snart placerade vid det bord, som med långods från Torp var dukadt alldeles på härskapsvis. Dessa intogo sina platser utan öfverflödigt krus, väpnade sig med heroiskt tålmod och fördrefvo så godt sig göra lät den långsamma tiden med hvarje-handa samtal. Prosten och häradshöfdingen från Torp snusade tillsammans och pratade politik; ungherrarna från Torp gjorde sig artiga för mamsell Jeanna från prostgården; fruarna följde serveringen med ett vaksamt öga, småflickorna voro nyfikna och hungriga — och betraktade den märkvärdiga bordsättningen, vid hvilken ej blott öfvertalning och böner, utan äfven knuffar och andra handgripligheter behöfdes, innan hvar gumma kom på sin rätta plats, »för si», sade talismanen, »det går lättare att bordsätta femton manfolk än en käring».

»Hör nu, Per Jöns' mor, I skall sitta före mig, I är ju moster te' Lars.»

»Var de' rimmeligt, när I sitter ve' två hela hemman och vi är bara halfgårdsbönder?»

»Fram med er, mor Pernilla från Bälteberga», ryter talismanen med kommandostämman; »I skall sitta närmast härskaperna, för I ären äldsta kvinnan i brudgummens släkt — ja, det är inte värdt, I tittar efter Trued Jönsmor, för brudgummens föräldrar, di sitter främst på den andra ändan.»

»Sven Pers' mor, det är inte värdt I löper ut i köket, sätten er nu på denna hedersplats, I vet ju, att skriften säger: Min vän, sitt bättre upp.»

»Hvar har vi nu Lars Åkas' mor? Hon måtte väl inte ha ränt ut i kalfvakätten igen.»

Slutligen tycker prosten (som är hungrig), att det kan vara krusadt nog för i dag, helst han tycker sig märka, att de mest betydande personerna redan äro bordsatta, hvarför han knacker med knifskäftet i bordet, på hvilken signal allt det ännu på golvet

stående folket skyndar att intaga sina platser, ty man vet, att nu skall prosten läsa bordsbönerna.

Låt oss taga en öfverblick af bröllopsbordet. Tre långa bord äro dukade i stugan, sträckande sig utefter dess hela längd. Vid ena ändan af det förnämsta och bäst utstyrda står, som redan nämnt är, ett tvärbord, midt på hvars långsida brudparet sitter. Prosten sitter vid brudens sida, prostinnan vid brudgummens, där-efter de öfriga härskaperna, näst intill hvilka bönder och bondkvinnor sitta utefter långsidorna, »mannarna» (de gifta männen) på yttersidan, kvinnorna på insidan. Ett annat högsäte anses den andra bordändan vara, där brudgummens föräldrar intaga hedersplatserna.

Härskapsbordet pryddes af en stor silfverkanna fylld med fragande öl och omgifven af ej mindre än sex silfverbägare. Här stod äfven en riktig soppskål med förläggsked af silfver; alla gästerna hade tallrikar, knifvar, gafflar, skedar, servetter, med ett ord, allt som brukar finnas på härskapsbord. En präktig tårta, som frun på Torp skickat (ehuru härskapsfolk eljest ej brukade sända s. k. förning till bondbröllop), utgjorde förnämsta prydnaden på detta bord. Ett par saltkar funnos äfven här, om hvilka man för ovanlighetens skull bör nämna, att saltet uti dessa kärl lika såväl som i de tefat, hvilka på de öfriga borden gjorde tjänst som saltkar, var beströdt med ett tjockt lager af socker och kanel — allt för prydighetens skull!

Längs de stora borden för gemene man stodo med afmätta mellanrum blanka tennfat, glänsande som silfver och i likhet med härskapets soppskål fyllda med den kraftiga bröllopssoppan, kokad på oxkött, kalkkött, salt och färskt fläsk, höns och gäss, och fann man i midten af hvarje fat en hög köttstycken af alla de slag, hvarpå soppan var kokad, hvarjämte däri simmade alla slags småmat, klimpar och frikadeller, torkade äpplen och päron, russin och sviskon — ja, hvem kan uppräknat allt? Husets egna präktiga tennfat jämte ölstänkor af tenn eller trä, krusade smörtoppar samt högar af alla slags groft eller fint bröd utgjorde prydnaderna på alla borden, som täcktes af större eller smärre dukar med röda hårder och fransar vid ändarna. För hvarje person af någon betydighet fanns en lertallrik och en hornsked; sina egna »lommeknifvar» framtog enhvar, och kvinnor såväl som män begagnade den s. k. femuddiga gaffeln samt sin stora hvita kyrknäsdruk i stället för servett — väl att märka det näsduken alls icke fick brukas till näsans tjänst.

Efter soppan följde bruna bönor med kokt skinka och reffbensspjäll, därefter kalfstek med rödbetor och krösamos, vidare rödgröt med »flöde» (gräddmjölk) och sist spettkakor och klenät. Dryckesvaror voro hembrygdt öl samt brännvin, hvilket senare då och då kringbjöds af värden själf, som gjorde en rund kring bordet med flaska och glas, fyllde det sistnämnda och förde det till munnen på den ena gästen efter den andra. Gästen smuttade litet därpå, om han hade lust — vanligtvis vidrörde han blott kanten af glaset med läpparna. Vid härskapsbordet bjöds brännvin blott en gång, vid måltidens början; men buteljer af det förföriska röd-(bets)-vinet, omgifna af brännvinsglas och små silfvartumlare, prydde detta bord och voro lika fulla vid middagens slut som vid dess början.

Vid ett mindre bord för sig själfva sutto spelmännen, som gjorde sitt bästa för att med »ljufveliga och lustiga bröllopslåtar» förkorta de dryga pauserna mellan serveringarna. Den första pausen, mellan soppan och de bruna bönerna, celebrerades med en särskild högtidlighet, enär själfva fader klockare då uppstod från sin hedersplats vid det förnämsta bordet, ställde sig framför spelmansbordet och med dundrande stämma tog upp brudpsalmen: »Gud välsigna dessa hjärtan», m. m., hvare alla, som hade psalmen i minnet eller psalmboken i lomman, efter bästa förmåga instämde.

Därefter framträdde talismannen, och nu skulle bröllopstalet gå af stapeln. Prosten hade naturligtvis hållit ett sådant i kyrkan efter vigseln, men det var en allvarsam sak; nu skulle man få höra något extra roligt. Talismannen tog visserligen sin sak på allvar, det måste man erkänna; han snöt sig (i en röd näsduk), han hostade och harklade, han vände ut och in på ögonen — och så läste han upp sista versen af Wallins ståtliga kröningspsalm nr 300: »Hell, landets brudgum i din skrud! Ditt folk skall stiga, likt en brud, I ära vid din sida», m. m. Ej utan en viss fyndighet uttydde och tillämpade han de i psalmen förekommande uttrycken på närvarande tillfälle — försäkrade att »landets brudgum» syftade på »härvarande i landtbruk skicklige och välförarne unge brudgum», att »bruden vid hans sida» tydligen var den ärbara och dygdesamma, här närvarande och i sin kosteliga skrud såsom morgonstjärnan glänsande Hanna Hansdotter; att de hade »folk», såsom psalmen omtalar, det visste en hvar, ty de voro välbergade nog att hålla sig med tjänstfolk — vidare kunde man väl se huru från sin brudstol de unga tu, likasom en konung från sin stol, lyste vida omkring sig med fägring och dygder. Orden i psalmen: »Herren höjer ditt banér» gäfv

talaren en något långsökt anledning att tala om »ett festligt mid-sommargille, där dejeliga pigor dansade kring majstången med raska och lustiga drängar». Vid slutorden: »Hell dig, du Herrens smorde!» tycktes dock talismannen känna sig något osäker om till-lämpligheten på närvarande förhållanden; han gjorde en märkbar paus, suckade, snusade, stod på ett ben, blundade, tittade i taket — men fick en ljus ingivelse och slöt sitt kostliga bröllopostal med ett dundrande: »Lefve konungen! Amen, Hallelujah!» — »Lefve konungen, hurra!» genljöd det från alla hörn af stugan, och i hurraropens mäktiga ljudvågor lyckades Torp-ungdomen att bortblanda och så till sägandes dränka sina hittills med yttersta svårighet återhållna utbrott af munterhet.

* * *

Efter middagen kringbjöds kaffet, hvilket för härskapet var kokadt i en riktig kaffekittel, men för gemene man i stora gröt-kitteln. Nu anmäldes, att härskapernas vagnar voro anlända, hvilket visserligen skett, medan man ännu satt till bords, men tid hade behöfts att traktera kuskarna med »alla sorter» från bröllopsbordet. Emellertid var det blott de äldre, som begagnade sig af detta länge efterlängtade tillfälle att undkomma den något ansträngande festlig-heten. Ungdomen tillmötesgick villigt värdfolkets ifriga anhållan, att de skulle bli kvar öfver bröllopsdansen (hvilken hölls på stora logen annandagjull) samt vara med om att »skötta faden». Huru-vida detta mystiska uttryck borde öfversättas med: *sköta* eller *skifta* faten, därom disputerade den lärda ungdomen under aftonens lopp, men det är mig obekant, huruvida detta filologiska spørsmål fick en tillfredsställande lösning. Alltnog, därmed åsyftades den högtidliga ceremoni, då ett visst antal »moror» hvarje afton under de fem bröllops-dagarna utdelade de medhafda förningarna, hvarvid de som förnämligast ansedda faten angrepos första bröllopsdagen, då man hade den högt uppskattade äran att se härskapsfolk bland gästerna.

Förningarna voro vanligen sammansatta på följande sätt: ett stort tennfat var bräddfyllt af risgrynsgröt med mycket socker, russin och mandel uti samt beströdt med kanel; därofvän en hvete-brödskrans, inuti denna små hvetebullar och kringlor, ofvanpå dessa en hop finare kakor, såsom klenät, smörbakelse, pepparkakor m. m., ju flere slag dess bättre. Då fatet inbars, borde alla dessa småsaker vara upplagda i form af en topp, så hög och spetsig som

möjligt och med något slags grannlåt, såsom en blomruska eller ett knippe brokiga fjädrar, i spetsen. Detta var den vanliga förningen, som äfven oskyllda »moror» måste medhafva; släktingar plägade medföra äfven andra bidrag till undfägnaden, såsom en gödkalfstek, en brännvinskagge, stora vört- och hvetekakor, ofantliga tårtor och spettkakor o. d. Inbjudet härskapsfolk väntades ej skola medföra annat till festens prydnad än sina värda personer, hvarför det ansågs som ett stort ynnestbevis, att frun på Torp till bröllopet medfört en tårta från konditorn i sta'n, hvilken tårta också prunkade på härskapsbordet och ej passerade längre än kring detta vid första middagen — öfverlevorna, skurna i diminutiva skifvor, kringbjödos sedan till »vin», så långt de räckte, men blott de förnämsta fingo del af denna eteriska gudaspis.

Efter ett långt och tröttsamt afskedstagande kommo ändtligen pappor och mammor i sina vagnar och reste från bröllopgården, ackompanjerade af en afskedsmarsch från musiken, som därpå intog sin plats på en af sågbockar och bräden uppförd ställning i bortersta ändan af storlogen, på hvars blanka bruna lergolf dansen snart var i full gång, belyst af så många stallyktor med tranlampor uti, som huset kunde tillhandahålla eller genom lån i bygden anskaffa. Två par från Torp lånade vagnslyktor utmärkte sig genom sitt i jämförelse med stallykterna bländande sken, förorsakadt dels af glasens klarhet, dels af den utmärkta lysmaterielen: man hade vanligen *vaxljus* i vagnslykterna på den tiden. Ungdomen deltog outtröttligt i logdansens, tills det led därhän, att faten skulle »skötas» eller »skiftas», huru det gåtfulla ordet *skytta* eller *skötta* nu skulle uttydas.

Sedan man spisat »smörmad» med kött och korf samt stufvad lutfisk, reste sig brudgummens mor från sin plats vid nedre bordsändan, gick ut i köket och återvände bärande sitt i en hvit duk inknutna förningsfat med det häfdvunna innehållet af »gröd och kagor»; man väntade, att mor Trued Jöns' nu skulle börja »partisera» och utdela sina häfvor; men nej, hon hämtade ännu ett något mindre förningsfat, innehållande en väldig sockerkaka, därofvån på en hög spettkaka och rundt omkring denna en mängd småbakelser beströdda med röda och hvita sockerpullor. Talismannen, som beredt sig att med en bordsbön inleda förningsutdelningen och just hade börjat uppläsningen af: »Gud med en nödtorftig spis» m. m., blef så slagen vid åsynen af denna ovanliga lyx, att han hastigt afbröt sig vid orden: »Du oss styrker här i lifvet», och i stället började sjunga:

»Så skön går morgonstjärnan fram», hvori de närvarande efter något betänkande instämde.

De öfriga »faden skyttes» ungefär på samma sätt som det första, nämligen så, att vederbörande mora först skar upp den kalla gröten som en tjock pannkaka och skickade den kring bordet, sedan lät fat med kakor cirkulera, tills allt var slut, då en annan mora började »skytta» sitt »fad», och måste man hvarje gång taga för sig af alla sorter för att ej stöta fatets ägarinna.

»Bröllopet dracks i dagarna fem», som folkvisan säger, men Torp-härskapet bevistade blott »den stora (första) bröllopsdagen», samt den tredje, då efter middagen »skänkaserne» skulle upptagas. De nygifva sutto då midt i stugan med en stol framför sig, på hvilken stod en rosig porslinstallrik. Till höger om dem sutto spelmännen, till vänster mottagerskan, »kocken» kallad, äfven dessa med stolar och tallrikar framför sig. Talismannen höll ett rörande tal öfver språket: »Gifver, så varder eder gifvet», hvarvid han lockade tårar ur mångas ögon genom uppmaningen att bryta sitt bröd åt de hungriga, m. m., hvilken visserligen icke passade riktigt vid tillämpningen på härvarande brudpar, ortens rikaste bonddotter och en ännu rikare brudgum, men som varit mycket passande på sin ursprungliga plats, som var uti ett tal af prosten C. i Lund vid en insamling till »nödlidande i Norrland», hvilket tal, tryckt och försåldt till förmån för besagde nödlidande, kommit i talismannens händer och på detta sätt fick göra ny tjänst. Under ljudet af en marsch defilerade bröllopgästerna sedan genom stugan och lade sina respektive »skänkaser» på brudparets, kockens och musikens tallrikar.

Sista bröllopsdagen sattes på bordet alla möjliga uppstekta och uppstufvade lämningar af bröllopsmaten, de sista »faden skyttes», talismannen höll ett afskedstal och tackade alla i allmänhet och hvar och en i synnerhet, särdeles »kvinnorna för deras smakfulla förningar och alla närvarande medkristna för skänkaser och begåfningar, tillönskande dem alla en lyckosam hädanfärd, ett godt nytt år och en salig ändalykt», samt slöt med uppstämmande af följande vers (ur en dödspsalm): »Med Simeon jag far i frid Och mig till ro begifver», m. m. Stackars talisman! Det kunde han väl behöfva efter alla sina tal.

Charlotte Nerman.

Litteratur.

I vår tids lifsfrågor. Skrifter utgifna af *Sydney Abrutz*. I—XVII.

År 1897 utkom första häftet af denna skriftserie, och den har sedan fortsatts med 4—5 häften årligen. Dess uppgift är enligt anmälan »att söka belysa religiösa och etiska spörsmål från olika, om möjligt nya synpunkter» eller, som det i en senare årgång heter, »att i populär form framställa och granska religiösa, psykologiska och sociala frågor».

Detta program har den troget följt, och den läsande allmänheten har här ett ypperligt tillfälle att skaffa sig kännedom om flera af vår tids brännande spörsmål på ofvannämnda områden. Alla de behandlade ämnena förtjäna väl icke att kallas lifsfrågor; skillnaden mellan svensk och dansk nationalkaraktär t. ex. kan man ju inte precis tillskrifva något vitalt intresse, och fru Nybloms framställning af detta ämne har också hufvudsakligen karaktären af ett underhållande kåseri, hvilket dock icke hindrar, att man läser det med både nöje och behållning. I de flesta fall äro emellertid de frågor, som utredas och granskas, af mera djupgående art, och då hvarje ämne behandlas af kompetenta specialister, är den upplysning man får både tillförlitlig och mångsidig.

Åt religiösa och kyrkliga spörsmål har ägnats icke mindre än sex häften. De värdefullaste af dessa synas mig utan fråga vara utgifvarens utredning »Om konfirmationens berättigande» samt domprosten Personnes artikel om »Bibelkritiken». I den förstnämnda framställas skälen mot konfirmationen i dess nuvarande form och det s. k. konfirmationstvånget på ett så klart och öfvertygande sätt, att det tyckes mig, att ingen rättänkande och ärlig människa skall kunna undgå att ge förf. rätt. — Domprosten Personnes uppsats ger oss tillfredsställande upplysning om den bibelkritiska vetenskapens begrepp, dess historia och nuvarande ståndpunkt samt dess betydelse för teologi och religion. De många, för hvilka denna fråga verkligen är en lifsfråga af den mest brännande art, skola säkert med glädje hälsa detta tillfälle att af en auktoritet inom vår kyrka på ett klart och lättfattligt sätt öfvertygas om att den moderna bibelvetenskapen icke är någon ond makt, mot hvilken vi måste förskansa oss för att få behålla vår bibeltro. — Samma ämne behandlas också i ett annat häfte, »Rubbar den moderna bibelkritiken vår religiösa tro?», föredrag af rabbinen prof. Klein jämte några diskussionsinlägg. Såväl inledningsföredraget som diskussionen behandlar dock egentligen frågan om möjligheten af fullt vetenskapliga bevis (här särskildt historiska) för trosfakta och är såsom sådan rätt intressant. — Af de öfriga till samma grupp hörande skrifterna må nämnas »Bönen i olika religioner» af Max Müller. Den hör till

den sorts populär-vetenskapliga afhandlingar, som äro mycket underhållande att läsa, men som hos läsaren blott kvarlämna en mycket sväfvande »hum» om saken i fråga. Trots det celebra författarnamnet och trots de talrika exempel, som belysa framställningen, synes mig denna »inblick i jämförande religionsforskning» inte så synnerligen värdefull.

På den filosofiska och psykologiska gruppen komma åtskilliga häften. I »Själlslivets mystik» af prof. William James få vi en inblick i en af de allra nyaste vetenskapsgrenarna, hvad som på engelska kallas »Psychical Research», ett något vilseledande namn, då det här endast är fråga om de psykiska företeelser, som vi äro vana att anse mystiska och oförklarliga eller rent af överkliga. — Docenten Hägerströms afhandling »Om filosofiens betydelse för människan» är nog något hårdsmält för den filosofiskt oskolade, men åtminstone den första afdelningen, om betydelsen af den enskildes filosofi för honom själf, bör kunna läsas med behållning och intresse äfven af de i ämnet obildade.

Betydligt lättfattigare är docenten v. Schéeles skrift »Om själens odödlighet», hvilken efter en historisk framställning af filosofins ställning till denna fråga kommer till den slutsatsen, att detta spörsmål ej kan bli föremål för abstrakt bevisning utan blott för personlig afgörelse och att filosofins uppgift gentemot detta problem egentligen blir att klargöra och rena odödlighets- och evighetsbegreppen. — Professor Öhrvalls båda uppsatser »De sju världsgåtorna» samt »Den fysiologiska döden och dess betydelse för lifvet» äro enligt min tanke mönstergilla populär-vetenskapliga framställningar. De äro så lättfattliga som öfverhufvud naturvetenskap kan vara för den ingrodde lekmannen och på samma gång intressanta, sakrika och orienterande.

Till det sociala området få vi väl räkna det häfte, som innehåller en samling svar af pedagogiska auktoriteter på frågan »Böra vi sända våra barn i samskola?» Hit hör också docenten Hildebrands »Arbetarnas föreningsrätt», belysande det svåra problemet från olika synpunkter, samt major Tingstens afhandling om »Allmän värnplikt». Båda dessa frågor äro ju ytterst aktuella, och i synnerhet den sistnämnda uppsatsen torde väl under nuvarande förhållanden kunna påräkna många läsare.

Såsom slutomdöme om denna skriftserie kan således sägas, att den är värd all uppmuntran både från den läsande allmänhetens och från de skrivande fackmännens sida, och det är att hoppas, att båda dessa makter skola göra det möjligt för utgifvaren att fortsätta sitf för den allmänna bildningen så välgörande företag.

M. Lgm.

Efteråt samt andra berättelser af *Ian Maclaren*. Öfversättning af
V. Emanuelsson.

Att de enfaldiga — de som äro begåfvade med hjärtats nobla, af världen obesmittade enfald — skola besitta jorden, öfver den texten är det den skottske författaren Maclaren oföränderligen, ehuru med många fina variationer, predikar. Hvar och en af berättelserna i hans böcker, af hvilka nu den tredje föreligger i samma förträffliga svenska dräkt som de föregående, är en utläggning af den texten. Att äfven vår för så mycken skepticism och ästetisk öfverförfining anklagade tid vet att till sitt fulla värde uppskatta det stora och upphöjda, som ligger i den enkla pliktuppfyllelsen, vet att beundra det sköna som inneslutes i ett skenbart ringa men af en sann kristlig anda helgadt människolif, därför är den stora popularitet, som Maclarens arbeten åtnjuta, ett talande bevis. Detta länder så väl vår tid till heder som förf:s varma hjärta och framstående berättaretalang till berömmelse.

Men vare sig det nu kommer af människonaturens inneboende ondska eller af den därmed sammanhängande åtrån efter omväxling, nog af, man kan också få *för mycket af det goda*. Och när man läser Maclarens sista berättelsesamling, kan man ej undgå att känna sig på ett visst ondskefullt sätt öfvermått på alla dessa dygdemönster, alla dessa nobla karaktärer, ja önska att den värld förf. upprullar för oss vore litet mindre förträfflig. Man skulle då känna sig bättre hemmastadd där. Vi få visserligen åter nöjet sammanträffa med några af våra gamla bekanta, de originella hedersmännen från Drumtochty, ja, man deltar t. o. m. i ett par af dessas saliga hädanfärd, men äfven de hjältar och hjältinnor i berättelserna, som ej äro oss förut bekanta till namnet, äro alltför mycket själsfränder till de förra, för att man ej skall tycka att de verka enformiga, ja rent ut litet ledsamma.

Till ytan skrofiga, kantiga, obetydliga, af världen misskända, oförstådda, föraktade, äro de allesamman, och alla sitta de inne med en hjärtats nobless så stor, att den tar sig uttryck i de mest onaturligt ädla, själfuppoftande handlingar. Och aldrig få dessa handlingar sin belöning här i världen; först när välgöraren står utom räckhåll för mänsklig erkänsla, först vid grafven kommer upprättelsen. Då blir det uppenbaradt, att den misskände människohataren varit den hemlige lindraren af fattiga änkors och faderlösas nöd; att den oförstådda hustrun varit mannens, hemmets, en vidsträckt vänkrets' goda ängel, tröst och föredöme; att den föraktade girigbuken varit ett helt samhälles storartade välgörare, den okände donatorn af tusentals och åter tusentals pund. Som enstaka fall verka dylika exempel uppbyggliga, vackra, efterföljansvärda; som regel mottager man dem gärna med en viss skeptisk försiktighet. Och hos Maclarens hjältar är obelönad dygd, de ädla, osjälfviska, oförvitliga men misskända karaktärerna regel utan ett enda undantag.

Men trots svagheten i förf:s sista bok, en svaghet som ju egent-

ligen ligger i öfverdriften på förträfflighet, skall namnet Maclaren alltid vara oss kärt, då det öppnat för oss en värld så frisk och ren som den, hvilken inneslutes i det lilla skottiska samhället Drumtochty, hvilket vi första gången lärde känna i det oförligneligt fina arbetet »Vid Rosenbusken».

L. D.

— — — — —

La Femme par M:me *Hudry-Menos*.

Öfvanstående bok utgör en volym af det franska biblioteket *Les livres d'or de la science*, en samling populärt vetenskapliga arbeten, som för det särdeles låga priset af 1 fr. volymen bjuder en sakrik och underhållande läsning i vetenskapliga, litterära och konstnärliga ämnen, försedd med en stor mängd goda illustrationer — nämnda volym innehåller ej mindre än 37 stycken.

M:me Hudry-Menos inleder sin bok med följande ord: »Kvinnan är icke mannen underlägsen, hon är endast af ett annat slag», och dessa ord, i synnerhet den förra delen af satsen, skulle kunna sättas som motto öfver hela detta arbete, ty författarinnan har gått till sitt verk med så mycken inspiration för ämnet, att det åtminstone inte är hennes fel, om hon inte verkar övertygande. M:me Hudry-Menos hör emellertid ej till dem, hvilka svärma för en framstegskvinna, som till det yttersta drifvit sin fordran på likställighet med mannen på hans förut speciella arbetsområden, utan hon framhåller från början till slut, att moderskallet är kvinnans största och skönaste uppgift, liksom hennes roll för öfrigt består i att komma den brutala fysiska styrkan att sträcka vapen inför en öfverlägsen andlig kraft. Men då förhållandena i våra moderna samhällen endast låta ett relativt litet antal kvinnor upptaga makans och moderns kall, begär förf. för alla kvinnor, såväl gifta som ogifta, ett större inflytande på det sociala lifvet, en lättare tillgång till de yrken, hvarigenom hon kan förtjäna sitt bröd, samt en fullkomlig likställighet med mannen inför moralens bud, där nu den fysiskt svagare alltid är den, som hårdast drabbas af samhällets domar.

Boken innefattar utom inledning och afslutning tre olika afdelningar, hvaraf den första omfattar kvinnans historia inom skilda folkslag och olika tidsåldrar, en jämförande historik, kan man säga, som erbjuder många intressanta jämförelsepunkter och ett rikligt material i ämnet.

Andra delen afhandlar kvinnans individuella utveckling. Författarinnan ägnar här några kapitel åt barnets och den unga flickans första uppfostran och uttalar önskvärdheten af sundare principer i uppfostringsväg, såväl när det gäller att genom kroppsrörelser och friluftslif stärka fysiken, som ock hvad beträffar den andliga uppfostran, där modern uppmanas att mer än hittills sträfva efter att

gifva sin dotter en sann blick på lifvet i alla dess sidor. En del af dessa råd hafva nog mindre tillämpning på våra i allmänhet hurtiga och sportälskande flickor än på den franska ungdomen, som ofta uppfostras i allsköns fåfänga och okunnighet om lifvet, men här finnas många sanningskorn att taga vara på, äfven om man inte går in på alla författarinnans ofta avanceradt moderna principer i uppfostringsväg.

Tredje delen handlar om den moderna kvinnan, hennes olika lefnadsbanor och sociala ställning inom skilda länder, konkurrensen mellan män och kvinnor m. m., m. m.

Boken i sin helhet utgör, som vi redan sagt, en både underhållande och tankeväckande läsning, äfven om den i en del punkter föranleder till reservation. Den är uttryck för en ultramodern kvinnas tankar om kvinnans ställning och möjligheter, och om man än icke i allt vill underskrifva författarinnans åsikter, måste man erkänna att boken är besjälad af en stark tro på kvinnans stora uppgift samt af en glödande indignation öfver de orättvisor samhället ofta begår mot de svaga och vanlottade.

F. E.

Värnpliktiga sjuksköterskor.

Redan förra våren ställde d:r A. Wide till de kvinliga gymnasterna på ett sammanträde i Skandinaviska gymnastikläraresällskapet en förfrågan, huruvida de voro villiga att utbilda sig till värnpliktiga sjuksköterskor, ett förslag som naturligtvis vann stort bifall. Frågan kom då särskildt på tal i följd af ett förslag från Linköpings lokalkomité af Svenska kvinno föreningen för landets försvar, hvilket gick ut på att värnpliktiga sjuksköterskor borde utbildas.

D:r Wide meddelade, att han redan i april inlämnat ett skriftligt förslag till föreningen Röda Korset, som dock mot all förmodan ställde sig afvisande till detsamma; däremot upptogs det mycket välvilligt af Svenska militärläkareföreningen, och hrr militärläkare uppmanade till ett snart realiserande af planen.

D:r Wides förslag innehåller i hufvudsak följande:

I de kvinliga gymnasterna äger Sverige en talrik kår af kvinnor, som hafva alla förutsättningar att blifva en god hjälp vid vården af sjuka och sårade soldater, om blott en kort utbildningskurs lägges till den de redan genomgått. De kvinliga eleverna vid Gymnastiska centralinstitutet erhålla goda kunskaper i anatomi, fysiologi, allmän hälso- och sjukvårdslära. De blifva på samma gång disciplinerade genom att under hela sin kurs stå under kommando, de äro friska och kraftigt utbildade. De blifva alltifrån inträdet i kursen vana att umgås med och behandla sjuka, men de hafva ej biträdt vid kirurgiska operationer eller haft tillfälle att sköta febersjuka. Men med några veckors tjänstgöring som sköterskebiträden

vid länslasarett eller andra större sjukhus skulle deras utbildning fullkomnas, och de kunde sålunda blifva skickliga nog att biträda vid sjukvården. I bildningsgrad stå de som bekant minst lika högt som landets sjuksköterskekår. Intet annat land äger en motsvarande kår af kvinnor med på samma gång teoretisk medicinsk bildning, kraftig kropps-konstitution, ständig öfning och öfriga egenskaper, som fordras för sjukvård och fälttjänst.

Af några läkare har mot detta d:r Wides förslag framställts, att gymnasterna skulle komma att i fredstid konkurrera med yrkes-sköterskorna, men däremot har man dock en säker garanti i det sakförhållandet, att en gymnast med ett par timmars arbete förtjänar mera än en sjuksköterska på ett helt dygn.

Saken har nu tagits om hand af styrelsen för Skandinaviska gymnastikläraresällskapet, som bland annat gjort en framställning till öfverstyrelsen för Drottning Sophias förening till understödande af härens sjukvård, huruvida denna förening ville såsom sin sjukvårdspersonal upptaga de enligt angifna grunder utbildade kvinnliga gymnasterna. Från denna förening har dock ännu ej något svar kunnat inkomma, emedan den först i maj skall hålla sitt årsmöte och då närmare utarbета sin arbetsplan.

Under tiden har saken väckt så stor och liflig anslutning bland gymnasterna, att redan en förberedande teoretisk kurs börjat. Anmälningarna af deltagare hafva t. o. m. varit så många, att en hel del ej kunnat antagas, då antalet redan stigit till ungefär 100. Kursen pågår med två föreläsningar i veckan, omfattande allmän sjukvård med föreläsningar af med. d:r A. Wide samt i kirurgi af d:r Hugo Toll. Antalet föreläsningar bli minst 10. Vid undervisningen följas i hufvudsak »Föreläsningar för Sophiahemmets sjuksköterske-elever». Efter slutad kurs erhåller hvar och en ett kort med intyg. Dessa kurser komma att upprepas hvarje år.

Den praktiska utbildningen skall hvar och en sedan skaffa sig genom tjänstgöring vid något sjukhus, och antagligen blir det väl respektive sjukhusläkare som bestämma huru lång tids tjänstgöring det kommer att fordras. Om Sophiaföreningen, såsom all anledning är att antaga, är välvilligt stämd mot detta företag, kommer väl kanske framdeles praktisk utbildning att lämnas vid af denna förening upprättade sjukhus och ambulansstationer, men då ingen tid är att förlora, kommer hvar och en af gymnasterna att med det snaraste söka få sin praktiska utbildning vid något sjukhus. Afven om Sophiaföreningen ej vill antaga sig saken, kommer den ej att dö, ty då bildas en enskild förening, som väl i krigstid blir mottagen af och får arbeta under Röda Korset, ty i nödens stund finns arbete för oss alla.

Vidare meddelande kommer att lämnas, när en del detaljer blifvit närmare bestämda.

Elisabeth Tjäder.

Föreningsmeddelanden.

Pristäflan.

Fredrika-Bremer-Förbundets komité för lagfrågor har på uppdrag af Förbundets styrelse granskat de fyra täflingsskrifter öfver ämnet *Betydelsen af den gifta kvinnans myndighet för henne själf och för samhället*, hvilka i följd af den utlysta pristäflingen inlämnats till Förbundet. Komitén har *icke* funnit någon af dessa skrifter böra ifrågakomma till erhållande af pris.

Täflingsskrifterna kunna afhämtas å Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, Stockholm.

*

Fredrika Bremers hundraårsminne. Vid Fredrika-Bremer-Förbundets styrelsesammanträde den 8 mars utsågs en komité, bestående af fröknarna Silow, Adelborg, Widmark och Dahlgren, för att utarbета ett förslag om det värdiga högtidlighållandet af hundraårsdagen af Fredrika Bremers födelse, hvilken inträffar den 17 augusti detta år.

*

Ellen Fries' bibliotek. Den på Fredrika-Bremer-Förbundets byrå framlagda listan för tecknande af bidrag till förvärfvandet af doktor Fries' bibliotek för Förbundets räkning framvisar, sedan anteckningstiden utgått, följande resultat:

Augusta Adelswärd kr. 200; Eva Adelswärd 10; Förbundsmedlem 100; E. W. R. 10; Förbundsmedlem 100; fru Therese Andersson 200; Förbundsmedlem 500; fil. kand. Anna Björkegren 5; Förbundsmedlem 200; P. W. 50; C. 10; A. E. 100; H. E. 100; A. T. 20; F. af K. 10; G. af K. 10; friherre Karl De Geer 100; E. S. 5; J. G. R. 50; fru Hedda Ekman 25; S. S. 75; E. E. 25; G. W. 3; H. de R. 2; E. S. (förbundsmedlem) 5; W. Nyström 10; A. Fabricius 10; Anna Benckert 4; M. och E. Blomstedt 10; B. L.—dt 5; Onämnd 50. Summa kr. 2,004.

Den beräknade inköpssumman har således blifvit fulltecknad, hvarjämte af fru L. du Rietz lämnats 10 kr. såsom bidrag till fyllandet af kostnaderna för boksamlingens ordnande. Det vackra och dyrbara bibliotek, vid hvilket doktor Fries' namn är fästadt, har således blifvit Förbundets egendom, för hvilken värdefulla gåfva Förbundet hembär gifvarna sin djupt kända tacksamhet. En komité, bestående af fröknarna S. Leijonhufvud, I. Björklund och Ida Petersén har af Förbundets styrelse blifvit tillsatt för att utarbета ett förslag om bibliotekets ordnande och framtida användning.

*

Tekniska högskolan och kvinliga elever. Med anledning af det förslag till nya stadgar för Tekniska högskolan, hvilket nyligen inlämnats till kongl. majt och däri det bl. a. föreslås, att kvinnor *icke* skola antagas till ordinarie elever, har Förbundet mottagit en skrifvelse, under-tecknad X. Y. *Ingeniör* (»som genomgått fullständig kurs vid K. T. H.»),

hvari ofvannämnda faktum påpekas, hvarjämte Förbundet uppmanas att taga ämnet under behandling för att om möjligt söka åstadkomma ändring i ett förslag som otvetydigt innebär ett bakåtsträfvande. Som Förbundets uppmärksamhet redan förut riktats på ifrågavarande fall, ha åtgärder vidtagits för att erhålla de upplysningar, som äro af nöden för ett rätt förstående af saken, och skall Dagny i ett kommande häfte närmare redogöra för hvad som härutinnan kunnat inhämtas.

*

Handarbetets vänner. Handarbetets vänners pedagogiska konst-sömnadskurs för lärarinnor under ledning af fröknarna Sofia Gisberg och Agla Bäckman kommer att i år undergå vissa förändringar. Den skall nämligen utsträckas till sex veckor i stället för en månad som hittills. Kursen börjas den 6 maj och fortgår till den 15 juni. Afgift 20 kr.

Ansökan jämte betyg från föregående lärarinneverksamhet på detta område bör inlämnas före den 1 april, hvarefter styrelsen kommer att snarast möjligt och på en gång behandla alla då inkomna ansökningar. En frielev mottages.

• Från skilda håll.

Undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor. Norska stortinget har beslutit inrätta en trädgårdsskola för kvinnor på Berby vid Idefjorden. Kurserna räcka i 7 månader, och 10 elever mottagas åt gången.

*

Kvinnor i statstjänst. Norska stortinget har den 5 mars enhälligt och utan debatt bifallit den k. propositionen om tillägg till § 92 grundloven, hvarigenom kvinnor skulle få bekläda ämbeten i den utsträckning, som bestämmes i allmän lag.

*

Doktor Franziska Tiburtius, hvars namn alltid sättes i samband med Tysklands främsta banbryterskor på kvinnofrigörelsens väg, har nyligen firat sitt 25-års-jubileum som läkare. Det är i Berlin doktor Tiburtius utöfvat sin välsignelserika verksamhet och det är äfven representerat från olika lager af den tyska rikshufvudstaden, som nu skyndat att hembära den högt värderade och afhållna kvinnan sin hyllning med anledning af hennes hedersdag. Dr Tiburtius, som förvärfvat sin medicinska doktorsgrad i Zürich, slog sig år 1876 ner i Berlin som dess första kvinliga läkare för kvinno- och barnsjukdomar. I början mött af fördomar, lyckades hon så småningom göra sig aktad och eftersökt, och den klinik, som hon i förening med en kvinlig kollega dr Lehmus öppnade i Berlin, har förvärfvat sig ett mycket stort anseende och besökes af en mycket talrik skara hjälpbehöfvande, tillhörande alla samhällslager.

*

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur 1 dec. 1900—1 mars 1901.

Svensk:

Barnens vän n:r 1—6, 1901.
De ungas vän n:r 1—2, 1901.
Eira n:r 22—24, 1900; 1—4, 1901.
Folkskolans barntidning n:r 39—41, 1900; 1—10, 1901
Helsövänner n:r 23—24, 1900; 1—5, 1901.
Hemtrefnad n:r 39—42, 1900; 1—9, 1901.
Hemåt n:r 12, 1900; 1—3, 1901.
Idun n:r 49—52, 1900; 1—9, 1901.
Jordmodern n:r 12, 1900; 1—2, 1901.
Kyrklig tidskrift n:r 1, 1901.
Nordisk tidskrift n:r 7—8, 1900; 1, 1901.
Nya bokhandelstidningen n:r 48—52, 1900.
Nya kyrkans tidning n:r 1—2, 1901.
Ord och bild n:r 11—12, 1900; 1—2, 1901.
Pedagogisk tidskrift n:r 1, 1901.
Saga n:r 21—22, 1900; 1—3, 1901.
Sedlighetsvännen n:r 6, 1900.
Skogvaktaren n:r 4.
Slöjdundervisningsbladet n:r 11—12, 1900; 1—2, 1901.
Social tidskrift n:r 1—2, 1901.
Svensk bokhandelstidning n:r 48—52, 1900; 1—9, 1901.
Svensk damtidning n:r 49—52, 1900; 1—9, 1901.
Svensk läraretidning n:r 49—52, 1900; 1—9, 1901.
Svensk musiktidning n:r 19—20, 1900; 1—5, 1901.
Tidning för Sveriges läroverk n:r 1—5, 1901.
Varia n:r 12, 1900; 1—2, 1901.
Verdandi n:r 6, 1900; 1, 1901.

Finländsk:

Finsk tidskrift n:r 11—12, 1900; 1, 1901.
Nutid n:r 1—2, 1901.

Norsk:

Husmoderen n:r 34—36, 1900; 1—6, 1901.
Moral n:r 6, 1900.
Nylænde n:r 22—24, 1900; 1—5, 1901.
Urd n:r 47—52, 1900; 1—7, 1901.

Dansk:

Bog og Naal n:r 12, 1900; 1, 1901.
Kvinden og Samfundet n:r 46—52, 1900; 1—6, 1901.
Kvindernes Blad 29 nov.—20 dec., 1900; 10 jan.—28 febr., 1901.

Finsk:

Kylwäjä n:r 1—8, 1901.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Sirius-Kaminer,

mycket bränslebesparande och med prydligt utseende säljas af:

Per Froms Velocipedfabriks-Aktiebolag,
(Kongl. Hofleverantör.)

Mäster Samuelsgatan 34, Stockholm.

☛ **OBS!** Prospekt sändas på begäran. **OBS!** ☚

Nya Blå Hand,

Skönfärgeri & Kemisk Tvättanstalt.

Kappor, Koftor, Klädningar, Herrkostymer, Uniformer, Handskar,
Kravatter färgas och kemiskt tvättas.

OBS! Fläckuttagning verkställes dagligen.

Butiker: Smålandsgatan 9, A. T. 125 09. Holländaregatan 13, A. T. 46 33. Linnégatan 22, A. T. 102 96. Brännkyrkagatan 2, A. T. 34 39. Hornsgatan 11, A. T. 17 25. Fabrik: Löfholmen, A. T. 34 26, R. T. 53 73.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines n:r 23—24, 1900; 1—4, 1901.
Deutsche Hausfrauenzeitung n:r 49—53, 1900; 1—9, 1901.
Die Frauenbewegung n:r 23—24, 1900; 1—5, 1906.
Dokumente der Frauen n:r 17—23.
Monatsbericht des Vereins christlicher Lehrerinnen n:r 12, 1900; 1—3, 1901.
Neue Bahnen n:r 23—24, 1900; 1—5, 1901.

Engelsk:

The Englishwoman's Review n:r 4, 1900; 1, 1901.
The Nurses' Journal n:r 12, 1900.
The Nursing Record n:r 661—674.
The Woman's Journal n:r 46—52, 1900; 1—7, 1901.

Fransk:

La Femme n:r 20—22, 1900; 1—5, 1901.
La Fronde.
La Ligue n:r 1, 1901.
L'Humanité Nouvelle n:r 12, 1900; 1—2, 1901

